

Front Cover

Back Cover

Title Page

Nga Mahi A Te Hui o Te Hahi Maori

O Te Atirikonatanga o Te Waimate

I Te Pihopatanga o Akarana. I Huihui Ki Paihia, i a HANUERE 14, 15, 1874. Akarana. Na Henry Hill i ta. St. Stephen's, Taurarua. 1874

Nga Tangata O Te Hui Tuatahi O Te Hahi Maori O Te Atirikonatanga O Te Waimate I Te Pihopatanga O Akarana,

Ko te Pihopa o Akarana te Upoko.
Kahore Enei I Tae.

Kahore Te Pihopa I Tae Ki Te Hui, Ka Noho Ko Te Atirikona O Te Waimate Hei Upoko.

Ko te Karakiatanga o tenei Hui, Ko te ra i te whakapuaretanga o te Whare-karakia o Paihia. Ko te kohikohi £11...2...6 i tukua mo te nama o te Whare-karakia.

Ka mutu te Karakia ka noho te Hui, a, ka oti te karangaranga nga ingoa o nga tangata o te Hui e te Upoko, ka kiia e ia he Hui i rite ki ta te ture. Ka tu a te Atirikona ka korero:—Ko enei ana korero.—

E hoa ma, e nga Minita me nga Mangai Reimana: Tena koutou. He mea tika kia matua whakawhetai atu tatou ki to tatou Kai Tiaki Atawhai, Mona i ata tiaki i a tatou, i arahi ora mai i a tatou taea noatia tenei Hui: ina hoki kihai tetahi o tatou i ngaro atu i te mate.

I to tatou Hui ki Peria i Tihema 1873, he mea nui rawa te pouri i te mea ka ngaro etahi o nga kainga i te tai eke, ara i te waipiro. Ko tenei ki taku mahara, kua rikiriki, ina hoki e ata haere ana taua mate. Te mea i penei ai taku whakaaro, he rongonga noku he tokomaha nga tangata kua tino whakarere i taua kai. Ko etahi ia e mau ana ano ki ta ratou mahi.

He ahakoa ko etahi e kii ana kua mate te Hahi Maori, he teka taua korero, e ora ana ano. E hara i te mea e ora ana te tinana katoa puta noa, puta noa, otira ko etahi wahi e korikori ana, na konei i matauria ai kahore ano i mate. Ko te tohu ora tenei, ko nga tangata katoa e tahuri ana ki te Karakia. He torutoru noa iho nga tangata e ngaro ana i te Karakia.

Erua nga Whare-karakia Maori hou o tenei tau, kotahi kei Parengarenga, kotahi kei te Awanui. Ko te Whare-karakia o Paihia kua whakahoutia, kua whakapaia. Kotahi hoki ki Pakaraka, ahakoa e hara i te maori nana i hanga e Karakia ana ano ratou ki reira. Me hari tahi tatou ko nga tamariki o to tatou matua a te Wiremu mo te otinga o to, ratou Whare pai. Ka nui taku hari i te tokomaha o nga tangata Maori i tae mai ki te Kawanga o taua whare, ki te nui hoki o ta ratou kohikohi, na tena hoki i kitea ai e mau tonu ana ano te mahara aroha ki to taton matua kua tae na ki te Rangi.

Kua kapi i nga tangata o Parengarenga nga moni i karangatia e te Pihopa hei tahua whangai Minita, a meake oti te whare mo te Minita. E mau ana te kohikohi o nga wahi katoa o tenei takiwa mo nga Whare-karakia, mo etahi atu mea o to karakia. Kihai a Rev. Wiremu Pomare i noho ki te Waimate, kua whakaritea hoki ia mo Mahurangi mo Ngatiwhaatua.

No Aperira ka pahure nei i whakarikonatia ai a Rupene Paerata, a whakanohoa ana ki te Waimate. Meake pea ia haere kei Minita mo Parengarenga.

No Noema kua pahure nei i tae mai ai a te Pihopa ki tenei Atirikonatanga, a ko te maha o nga tangata i whakaukia e ia; no Pakaraka 11, no Parengarenga 37, no Kaitaia 111: Hui katoa 159. Taia ano hoki e ia te Kawa o te Whare-karakia o Parengarenga.

Ko nga tangata i iriiria i te tau ko tona mutunga ko Hepetema 30, 1873: i te Waimate me ona wahi, tamariki 64: i Paihia me ona wahi, Kaumatua 3, tamariki 38; i Hokianga me ona wahi, Kaumatua 5, tamariki 58; Oruru me ona wahi, Kaumatua 1, tamariki 32; Kahore au i rongo i o Kaitaia.

Nga tangata i tango i te Hapa o te Ariki' Waimate 160, Paihia 135, Hokianga 117, Oruru 99. Kahore au i rongo i o Kaitaia.

I tera Hui a tatou i whakatakotoria he "tikanga mo nga mahi a nga Pariha:" na, e rongoa ana ahau, ko etahi wahi kua tango i taua tikanga, ko etahi kahore ano. He mea pai kia whakaritea taua mea, kia whai hoa ai te Minita hei mahi i nga mea maori o te karakia.

Tetahi atu tikanga i takoto i tera Hui, ko te kohikohi i te Ratapu tuatahi o muri i te Whakaaturanga mo te Kawe i te Rongo-pai ki nga tauwi. Kahore tenei mea i rite i nga wahi katoa. He whakamahara tenei naku ki a koutou kia kua tenei mahi tika ma tatou e kore i a tatou: whakaarohia te kupu a te Karaiti, "Ka riro noa atu nei i a koutou me hoatu noa e koutou." Matiu x. 8.

Tenei hoki tetahi kupu—Kua tu nei nga Kura a te Kawanatanga ki etahi o o tatou kainga, kua e mangere ki te tono tonu i nga tamariki ki te kura. Na nga kura i whiwhi ai te Pakeha ki te mohiotanga, ki te taonga, ki era atu mea pai; ma tenei hoki e neke ake ai te Maori. Otira he kupu hoki tenei mo nga kura Ratapu mo nga tamariki. E kite ana au i nga karakiatanga he ruarua rawa nei nga taitamariki e mau pukapuka ana. Me tohe nga Kai-karakia ki te whakaako i nga tamariki i nga Ratapu ki te korero Karaipiture, ki te Katikihama, me era atu mea o ta tatou whakapono.

He kupu hoki tenei—Me whakahohoro e nga tangata te kohikohi moni whangai Minita, ina hoki e kore e taea e nga Minita tokorua tokotoru te whakatutuki i te mahi. Ko nga tangata o etahi o nga kainga tawhiti he "tiitii whangai tahi." E kore te whakapono e tupu ki te mea e rua e toru ranei taenga o te Minita ki nga kainga i te tau kotahi. E penei ana hoki me te maara a te tangata, e kore nei e tupu ki te kore ia e hono tonu ki te ngaki. E hara te Minita i te manu e rerere a pakau nei ki ia wahi, ki ia wahi. Kia noho tuturu te Minita ki ia iwi, ki ia iwi ka tupu te whakapono.

Na, kei oho mauri koutou ki taku kupu.—E mea ana au, kia toko-rima atu he Minita Maori mo to tatou takiwa, kia ata tu ai nga hapu,—ara:—kia kotahi mo te Waimate hui katoa ki Ohaeawai, Okaihau, Waihou me te Kerikeri.—Kotahi mo Kaikohe hui katoa ki Mangahia, Otatau me Mataraua.—Kotahi mo Whangaroa hui katoa ki Matauri, Te Ngaere, Te Touwai me te Pupuke.—Kotahi mo Kaitia me ona wahi.—Kotahi me te Rawhiti puta noa ki Whangarei. —Na, kua e matakua ki te nui o enei moni, he mea noa ki te hunga ngakau nui.

Ma te Wairua o te Atua tatou e tohutohu e whakamarama, kia kitea ai e tenei Hui etahi tikanga e neke ai te Rangatiratanga o te Karaiti ki roto i nga tangata Maori o tenei takiwa.

E. B. Karaka.UPOKO.

He Tikanga, He Whakaaro Hoki No Te Hui.

I.Mo Nga Tangata E Meinga Ana Hei MINITA.

He whakaaro i kitea i roto i tenei Hui mo nga tangata e meinga ana hei Minita; kia whiriwhiria i roto i o ratou iwi ake. Ma tenei hoki e kakama ai nga tangata ki nga kohikohinga whangai Minita.

II.Mo Tetahi Kura Mo Nga KAI-WHAKAAKO.

Tenei hoki tetahi whakaaro i kitea i roto i tenei Hui; Ko tetahi kura mo nga Kai-whakaako kia whakaturia ki te Atirikonatanga o te Waimate.

III.Mo Nga KURA RATAPU Mo Nga Tamariki.

He whakahau tenei ki nga wahi katoa o tenei Atirikonatanga mo nga Kura tamariki i nga Ratapu kia tu tonu.

IV.KAUANGAWHARE-Karakia E Waiho HeiKURARa Noa.

Ki te whakaaro o tenei Hui, e kore e tika kia waiho nga Whare-karakia hei Whare-kura i nga ra noa, engari me whaka-motuhake mo te Karakia anake. Na ko nga Whare-karakia, na te Kawanatanga nei tetahi wahi, na nga Maori tetahi wahi, me whakahoki nga moni a te Kawanatanga, me whakatu ano i nga Whare-kura. E hara tenei i te pei i nga tamariki i nga Kura, otira he mea kia motu ke te Whare-karakia, kia motu ke te Whare-kura.

V.KIAAroha Nga Tangata Ki NgaMINITAIna Haereere.

Kia whai aroha nga tangata o tenei Atirikonatanga ki nga Minita ina haereere ki nga k#inga, kia tukua noatia te hoiho me te Kai-arahi.

VI. Mo Nga Pukapuka KARAKIA.

Kia tonoa atu e te Atirikona ki nga Kai-tiaki o nga pukapuka, kia tukua mai he Rawiri, he Kawenata, he Paipera; # me hoatu ki nga Kai-karakia ma ratou e hoko atu ki te iwi.

VII. Mo Nga Moni Haereere A Nga MANGAI REIMANA.

Kia whakaaro nga tangata o nga Pariha ki o ratou Mangai Reimana, ki te whakaea i nga moni e pau ana i a ratou e haereere ana ki nga Hui. Ko aua moni me tango i roto i nga Kohikohi.

VIII. Mo Te Whiriwhiringa I Nga MANGAI REIMANA.

Hei a Noema e haere ake nei ka whiriwhiri ai i nga Mangai Reimana e ia Pariha e ia Pariha.

IX. TE KAAINGA Me Te Ra Mo Tenei Ake HUI.

Ki Waiparera (Hokianga) te Hui o te Atirikonatanga i te tau 1875, hei te 13 o Hanuere.

He Tikanga Na Te Hui O Te Hahi Maori O Te Waimate.

He Tikanga.

Mo Nga Mahi a Nga Pariha. Ingos.

Kua takoto nei he tikanga i roto i te Ture IV. a te Take. Hinota Nui, kia rua nga Watena mo ia Pariha, mo ia Pariha: ma te Minita tetahi e whiriwhiri, ma nga tangata o te Pariha tetahi, i ia tau, i ia tau, i roto i nga tangata o te Pariha e pa ana ki te Hapa a te Ariki.

Kua takoto ano tetahi tikanga i roto i taua Ture kia whai Komiti nga Pariha katoa: nga tangata o te Komiti, ko nga. Watena tokorua, ko etahi hoki o nga tangata Kai-Hapa o te PARIHA, he mea whiriwhiri hei tangata Noho-Komiti, i ia tau, i ia tau, e nga tangata o te Pariha:

Kua oti hoki te tuku mai he mahi ma tenei Hui o te Hahi Maori te whakatakoto tikanga mo te whiriwhiri i nga Watena, i nga. tangata Noho-Komiti mo ia Pariha, mo ia Pariha, te whakaatu hoki i te mahi ma nga Watena, ma nga Komiti:

Me whakatakoto e tenei Hui enei tikanga e takoto atu nei, ara:

- Ko te whiriwhiringa i te Watena, me nga tangata Te taima e whiriwhiria ai. Noho-Komiti, kia takoto i roto i te Marama i a Tihema, i ia tau, i ia tau. Ko te ra, ma te Minita e karanga. Ki te kore e oti te whiriwhiri a tetahi Pariha i te Watena, i nga Noho-Komiti, i roto i nga ra o Tihema, kia hohoro ano te whiriwhiri i muri iho i aua ra. Ko te tutukitanga o te wa e whakaaturia ai aua tangata nei hei Watena, hei Noho-Komiti, ko te 31 o nga ra o Tihema.
- Ko te taima me te wahi e huihui ai nga tangata o Ko te taima me te wahikia panuitia. te Pariha ki te whiriwhiri i te Watena, i nga tangata Noho-Komiti, me panui ki roto ki te Whare-karakia i te Ratapu i mua tonu ake o te ra e karangatia ana hei huihuinga.
- Nga tangata mana e whiriwhiri te Watena me nga Nga tangata mana e whiriwhiri. Tangata Noho-Komiti, ko nga t#ne katoa o te Pariha, kua tae nei o ratou tau ki te 21, kua oti ano hoki te tuhituhi e tenei, e tenei, tana whakaatu mona, ara, he tangata ia no te Hahi o Ingarani.
- Kia taea te haora o te huihuinga me whakaatu e te Me whakaatu e te Minita tana Watena i whiriwhiri ai. Minita, i te wahi ano i panuitia hei huihuinga, te ingoa o te tangata kua oti i ia te whiriwhiri hei Watena.
- Nga mahi ma nga Watena. Ko nga mahi enei ma nga Watena;
  - (a.) He kohikohi i te Ohaohatanga, he whakaatu i roto i tetahi pukapuka, i te mutunga o te karakia, e ratou tahi ko te Minita, i te maha o nga moni i kohikohia; he hoatu hoki i nga moni i kohikohia mo tetahi mea kia kawea ki nga mahi i kohikohia ai.
  - (e.) He riri i te tangata ina tutu i roto i te Whare-Karakia, i te marae ranei, i te takiwa o te Karakia.
  - (i.) He whakaputa i te whakaaro ki te Whare-Karakia, ki nga mea o roto, ki nga mea katoa hoki e tangotangohia ana i roto i te Karakia.
  - (o.) He hoko i te Taro i te Waina mo te Hapa a te Ariki ki etahi o nga moni a te Pariha.

- (u.) He whakaatu ki te Komiti i nga pakaru katoa o te Whare-Karakia, o te Whare-Kura, o te Whare-Minita, kia hang# ai.
- Nga mahi ma te Komiti. Ko nga mahi enei ma te Komiti;
    - (a.) He whakaaro i nga tikanga, i nga mahi e tupu ai te pai o te Hahi i roto i te Pariha, kia mahia e nga tangata o te Pariha.
    - (e.) He whakaaro ki te oranga mo te Minita kia mahia mai e nga tangata o te Pariha.
    - (i.) He whakaputa i te whakaaro mo te Whare-Karakia me o reira mea katoa, mo te Whare-Kura me nga mea o roto, mo te Whare-Minita hoki, kia hang# wawetia nga wahi e whakapakaru ana.
    - (o.) He hoko, ki nga moni a te Pariha, i nga mea katoa mo roto i te Whare-Karakia, e ahua pai ai te meatanga o te Karakia.
    - (u.) He whakaatu ki te Hui o te Hahi Maori i ia tau, i ia tau, i ta maha o nga moni, o nga aha ranei, i kohikohia e te Pariha i roto i te tau, me te whakaputanga atu o aua mea.
  - Kia wha huihuinga o te Komiti i roto i te tau. Kia wha nga huihuinga tuturu o te Komiti mo ta ratou mahi i roto i te tau, hei roto i enei Marama, ara, i a Hanuere, i a Aperira, i a Hune, i a Oketopa. Ko te ra ma te Minita e karanga.
  - Ma te nuinga e tika ai te mahi. Kaua tetahi mea e mahia e te Komiti o tetahi Pariha ki te kahore e tae mai ki te huihuinga te nuinga o nga tangata o te Komiti. E kore ano hoki e tu te Komiti ki te kahore i reira te Minita, tetahi ranei o nga Watena.
  - Hei te Komiti anake te tikanga mo nga moni katoa Kei te Komiti te tikanga mo nga mahi. i kohikohia i runga i te kupu a te Komiti; kaua hoki etahi o aua moni e hoatu mo te aha ranei, ki te kahore i whakaetia i roto i te huihuinga o te Komiti.
  - Me tuhituhi nga mahinga a te Komiti ki roto ki Kia tuhituhia nga mahinga a te Komiti. tetahi pukapuka. Ko te tuhituhinga o tetahi huihuinga me korero i te huihuinga o muri iho, ka whakapumau ai.
  - He k#inga e huihui nei nga tangata ki reira ki Nga kaainga e whakaturia ai he Watena he Komiti. te Karakia i nga Ratapu, kua oti hoki he Whare-Karakia pai te hanga ki reira, kia whai Komiti ano a reira, kia tokorua ano nga Watena, ahakoa kahore i tuturu te noho o te Minita ki reira.
- I whakatakotoria e te Hui i te 12 o Tihema i te tau 1872.
- E. B. Clarke, UPOKO.

HEINOI MO TEHUO TEHAHIMAORI.

E te Atua kaha rawa, kua oti nei te whakakotahi e koe Tau hunga whiriwhiri katoa hei tinana mo Tau Tama, mo te matou Ariki, mo Ihu Karaiti: ki te huihui hoki o tangata ki tetahi wahi i runga i tona ingoa, kei reira ano koe: Kia anga mai to whakaaro ata whai ki tenei wahi o To Hahi, manaakitia mai hoki matou, te Pihopa me nga Minita me nga Mangai o te iwi kua mine mai nei ki te rapu tikanga. Kia riro mai i a matou nga taonga maha a Tou Wairua Tapu, ara, te mahara, te mohio, te kaha, te aroha, me te ata whakaaro; kia whai tonu ai matou i roto i a matou mahi katoa ko koe kia whakakororiatia, ko te pai o To iwi kia kake, ko Tou rangatiratanga kia whakanuia. Kei meatia tetahi mea e matou i runga i te tikanga tohetohe, i te whakapehapeha, i te matakuru ranei i te tangata; kei he hoki a matou mahi i te whakaaro poka noa ake, i te hianga ranei o te tangata: engari kia ata whakatakotoria nga tikanga katoa e tupu pai ai To Hahi i roto i a matou; kia mahia ai e matou katoa nga mahi pai kua rite mai nei i a Koe hei mahinga ma matou; kia whakakotahitia ai matou katoa i roto i te whakapono, i te aroha; kia rite tahi ai hoki o matou whakaaro me o matou mangai te whakakororia i a Koe; ko Ihu Karaiti hoki to matou Ariki *Amine*.

KO NGA KAI-WHAKAAKO ENEI O TE ATIRIKONATANGA O TE WAIMATE.

KO NGA KOHIKOHINGA ENEI I TE ATIRIKONATANGA O TE WAIMATE I TE TAU 1873

WAIMATE.
 OHAEAWAI.
 KAIKOHE.
 KERIKERI.
 MATAURI.
 MANGAKAAHIA.
 PAIHIA.
 KORORAREKA.

PAKARAKA.

I timata mai i Hanuere 1872 tae noa ki Tihema 1873.

KAWAKAWA.

WAIKARE.

WHANGAREI.

WAIPARERA, (HOKIANGA.)

WAIMAMAKU.

KAIHU.

PARIRAUWHA.

ROKAKAKAHI.

WHANGAPE.

HEREKINO.

PERIA, (ORURU.)

KOHUMARU.

PARAPARA.

AHIPARA, (KAITAIA.)

TE AWANUI.

NGATOTOITI.

PUKEPOTO.

PAUA, (PARENGARENGA.)

TE KAO.